

DEMONEN

Leesexemplaar

MARITA DE STERCK

DEMONEN

Volksverhalen

met prenten van

JONAS THYS

Polis

*Opgedragen aan Renaat Devisch
en Maria De Leeuw,
die generaties antropologen hebben gevoed*

Inhoud

9	Inleiding
1	21 Kannibalen
21	Een serpent als dochter (Armenië)
24	De Grote Kannibaal van het Eind van de Wereld (Canada)
27	Als Kuntilanak huilt (Indonesië)
30	Van de bruid die haar zus opat (India)
34	Koning Dahak en zijn slangen (Koerdistan)
38	De oude menseneetster (Marokko)
44	Hoe Warapaikë zijn eigen moeder opat (Suriname)
50	De wilde vrouw van het woud (Canada)
54	Het oude echtpaar en de bloeddorstige reuzin (Irak)
58	De verschrikkelijke kannibalistische oude vrouw (Australië)
2	63 Djinns, ghouls en andere demonen
63	Aisha en de ghoul (Marokko)
68	Met een djinn in bed (Irak)
72	Anahi en de wrede demonen (Argentinië)
75	De bruid die op haar huwelijksnacht werd verzwolgen (Japan)
78	Het gevecht van Rostam met de witte demon (Iran)
82	De vreselijke vrouw in de waterput (Irak)
89	Tamza en Amziw (Marokko)

- 3 95 **Duivels**
95 Hoe de duivel een meisje wurgde (België)
98 De sterkste zal met mij trouwen! (Nederland)
102 Met de duivel getrouwd! (Mauritanië)
106 Zilverneus (Italië)
111 Hoe de duivels een kind wilden roven (Mongolië)
116 Over de boerendochter die zo graag danste (België)
118 De jongeman die met de duivel kaartte (België)
- 4 125 **Boze geesten, bosgeesten
en andere kwelgeesten**
125 Hoe de vreselijke Baati verslagen werden (Soedan)
129 De weduwe en de kwelgeest (Suriname)
132 De geest van de gehangene (China)
136 De herder en de dwaallichtjes (Frankrijk)
141 De geest van de geliefde (Hongarije)
146 De respectvolle jonge moeder (Brazilië)
148 De boze geest in de rivier (Congo)
153 Hoe tante na haar dood terugkeerde (Soedan)
156 De witte wieven van de Lochemse Berg (Nederland)
159 Hoe de jager vrouw na vrouw verloor (Congo)
165 Lange Wapper en de vier vrijers (België)
169 Ontsnapt aan de bosgeesten (Suriname)
- 5 175 **Weerwolven, vampiers en heksen**
175 Het meisje Dudar en de weerwolf (Kazachstan)
188 De dochter van de weerwolf (Slowakije)
194 De twaalf gehoornde heksen (Ierland)

198	De vampierkat van Nabéshima (Japan)
204	De paardenbruid en de heks (Turkije)
211	De bloeddorstige weduwe Calon Arang (Indonesië)
216	Behekest! (Congo)
219	Wasilissa en Baba Jaga (Rusland)
225	Waar is mijn mooie bruid naartoe? (Afghanistan)
234	Marusia en haar vampier (Rusland)
241	Hoe de oude heks Myster-Kempir verslagen werd (Kazachstan)
6	247 Monsters
247	Moraa en haar gruwelijk perfecte bruidegom (Kenia)
255	De jaguar en zijn mensenvrouw (Brazilië)
259	Het Uilmonster (Verenigde Staten)
263	Hoe de waterslang het mooiste meisje te pakken kreeg (Argentinië)
265	Met een serpent in bed (Indonesië)
270	De rollende schedel (Brazilië)
272	De drie cichoreipluksters en de draak (Italië)
278	Kerubo ontmoet het gevaarlijkste monster (Kenia)
281	Cimidyue en de vlinder (Brazilië)
286	Hoe het bloed van de Wawilakzusters de regenboogslang lokte (Australië)
293	Nawoord
295	Bronnen en context
315	Verantwoording en dank
317	Bibliografie

Inleiding

Fear makes the world go round.

Louise Bourgeois

*Monsters hielpen me begrijpen hoe
de wereld in elkaar steekt.*

Guillermo del Toro

Ik was vijf toen mijn vader me vertelde hoe de pekduivels een meisje dat zich te dicht bij de oever van de rivier had gewaagd, meesleurden en opvraten. Keer op keer wou ik dat gruwelijke waarschuwingsverhaal horen. De pekduivels, die in de diepe duisternis van de rivier woonden, waren intrigerende creaturen: afzichtelijk, sluw, meedogenloos, wreed, van top tot teen uitgerust om te verslinden. Het verhaal was gemaakt om de daver op het lijf te jagen en het ‘werkte’. Van de veelbelovende openings-scène tot het bittere einde was de spanning te snijden.

Vertellend anticiperen op levensgevaarlijke situaties is een universeel overlevingsmechanisme. Als antropoloog heb ik bij diverse cultuurgroepen een bonte stoet aan beklijvende waarschuwingsverhalen, ‘Cautionary Monster Stories’, ontmoet.

De wilde vrouw van het woud, een klassieker die tot op de dag van vandaag in de verhalen, maskers en totempalen van de First Nations in Canada voorkomt, ontvoert kinderen die zich in het donker buiten wagen. Ze giet pek in hun ogen om ze blind te maken, stopt ze in haar draagmand en neemt ze mee naar haar

huis in de bergen om ze op te vreten. Haar venijnige kuren doen denken aan de pekduivels en andere kinderschrikfiguren uit mijn jeugd, maar de wilde vrouw van het woud is anderzijds ook stevig geworteld in haar biotoop in British Columbia.

Overall ter wereld worden bloedstollende verhalen over schrikwekkende creaturen bedacht om jong en ouder te behoeden, maar naast nuttige gebruiksmogelijkheden biedt angst ook boeiende literaire perspectieven: angst voedt de spanningsboog en creëert een intens lees- en luisterplezier. Bij een huiveringwekkend verhaal hangen we aan de lippen van de verteller.

Het is dus geen wonder dat in het kielzog van de vorige bundels (*Bloei*, *Beest in bed*, *Vuil vel* en *Wreed schoon*) een nieuwe collectie groeide, met volksverhalen over onze angst voor het kwaad. 57 volksverhalen uit 45 cultuurgroepen voeren ons naar de bronnen van de angst, een intrigerende verkenningstocht en een uitnodiging om te spelen: zoek de verschillen én de gelijkenissen.

Groeirituelen

Angst doet terugdeinzen, maar prikkelt tegelijk de nieuwsgierigheid en biedt interessante leerkansen. Door de eigen angsten en die van anderen narratief te verkennen leren we iets over de eigen kwetsbaarheid en die van de anderen, en worden we ook uitgedaagd om strategieën te bedenken om hiermee om te gaan. Taal zoeken voor existentiële angsten, de huiver ondraaglijk dichtbij laten komen en in een narratief vatten is voor veel cultuurgroepen een manier om deze intense emoties te hanteren en te delen. Aristoteles betoogde al in zijn *Poetica* dat *fobos*, overwelddigende angst, samen met *eleos*, mededogen, de belangrijkste elementen zijn om een *catharsis*, emotionele loutering, op te wekken.

Veel cultuurgroepen kiezen dan ook juist de meest beangstigende en confronterende volksverhalen uit hun repertoire om aan de jongere generatie door te geven tijdens groeirituelen. In monsters komen veel symbolische patronen samen. Verslonden worden verwijst naar rituele dood en hergeboorte, maar ook naar verlangen naar én angst voor erotiek. Monsters kunnen gedaanteveranderingen en dubbelheid op een heel eigen manier uitdrukken.

Bij de Gusii in Kenia waarschuwen grootmoeders hun kleindochters voor het monster Enyabububu, dat opduikt tijdens het meisjesritueel. 'In zijn smerige haren kronkelen gifslangen, zijn kwijlende muil zit vol puntige tanden, zijn klauwen hebben giftige nagels. Niets vindt hij lekkerder dan mensenogen. Die ruikt hij uit om op te vreten.' Antropologe Stella Nyanchama-Okemwa, die opgroeide bij de Gusii, vertelde voor dit boek het verhaal 'Kerubo ontmoet het gevaarlijkste monster' (p. 278). Stella herinnert zich nog haarscherp de schrikwekkende verhalen, haar ontmoeting met Enyabububu, maar ook de krachtige stemmen van de rijpere vrouwen die het monster konden verdrijven.

Bij de Ticuna-indianen in het Braziliaanse Amazonewoud noteerde ik diverse verhalen over de kannibalistische woudgeesten die opgroeiende meisjes tijdens hun puberteitsritueel belagen. Ze duiken tijdens het ritueel op als gemaskerde figuren, en ook hier zorgen de oudere vrouwen ervoor dat ze in het woud teruggedreven worden. In 'De respectvolle jonge moeder' (p. 146) overleeft een jonge Ticuna-vrouw de aanval van de kannibalistische woudgeesten omdat ze respect toont voor de dieren van het woud en de voorschriften en voedseltaboes van de groep.

Deze verhalen bieden de jonge generatie ook een initiatie in de waarden en normen van de groep. Ze roepen pregnante morele vragen op en prikkelen om na te denken over goed en kwaad en over de grenzen tussen het menselijke en het onmenselijke.

Onmenselijk

De kwelgeesten, kannibalen, demonen, duivels en andere monsters in deze verhalen bewegen zich in grensgebieden. Ze deinzen niet terug voor de donkerste nachten, de wildste woestenijen, de rand van de afgrond. Ze ontlenen hun identiteit aan grensoverschrijding. Hun lichamen en hun gedragingen tarten de intrigerende grens tussen het menselijke en het onmenselijke. Net als bloeddorstige roofdieren zijn ze voorzien van scherpe hoorns, tanden en klauwen. Van top tot teen zijn ze uitgerust en erop ingesteld om pijn te doen en te moorden, onverschillig voor het leed dat ze berokkenen. Ze staan lijnrecht tegenover sociale, respectvolle, empathische mensen. Ze triggeren universele angsten: de angst voor pijn, voor de dood en voor complete vernietiging. Vaak wordt beklemtoond hoe kannibalen hun slachtoffers verslinden en verteren, tot niets reduceren.

In een verhaal van de Aborigines uit Australië, 'De verschrikkelijke kannibalistische oude vrouw' (p. 58), verorbert een oude kannibale de ene prachtige jongen na de andere. Elke keer gaat ze hierna even zitten om zich te ontlasten, want haar buik is te vol. Van de jongens rest slechts een hoopje mest, dat ook verdwijnt.

In het Argentijnse verhaal 'Anahi en de wrede demonen' (p. 72) worden de westerse veroveraars als niet-menselijk ervaren: 'Op een dag troffen de Guarani vreemde wezens in hun grondgebied aan. Ze leken wel demonen met hun vaalbleke huid en ijsskoude ogen. Hun hoge kreten deden pijn aan de oren. Niemand wist wie of wat die wezens waren. Met hun wapens hakten ze genadeloos op de Guarani in. Zo barbaars, wreed, hardvochtig en meedogenloos waren ze dat de Guarani niet konden geloven dat deze moordenaars gewone mensen waren.'

Kindervlees

De ergste vijanden belagen het kostbaarste wat een mensengroep bezit: hun kinderen, hun toekomst. Een van de grootste angstbeelden is de vrees om niet alleen als individu om te komen, maar ook als groep uit te sterven.

De afgrijselijke slangen die uit de schouders van koning Dahak groeiden, eisten elke dag hun portie kinderhersen en op. Dat ging zo jaar na jaar door, tot vele dorpen en streken compleet kinderloos waren. Klaagzangen vulden de lucht. Nergens was er nog een kinderlach te horen. Elke vrouw die zwanger was of een kind baarde, sidderde en beefde bij voorbaat omdat ze wist dat haar kind geroofd en vermoord zou worden. (p. 34) Totdat de dappere smid en zwaardenmaker Kawa de koning en zijn slangen vermoordt. Voor de Koerden is dit verhaal over de triomf over het ultieme kwaad verbonden met Newroz, het Koerdische Nieuwjaar, als er grote vreugdevuren ontstoken worden omdat het kwaad werd bezworen en het leven verder kan gaan.

Over de bloeddorstige vrouwelijke demon Kuntlanak, ook wel Pontianak of Buntinganak genoemd, die het heeft gemunt op zwangere, barende en zogende vrouwen, worden tot op de dag van vandaag bloedstollende horrorverhalen verteld in Indonesië, Maleisië, Bangladesh, India en Pakistan. Ze duikt ook op in horrorfilms en is een sterk voorbeeld van het principe 'The enemy makes the story'. Met haar bloedrode ogen loert ze vanuit hoge bomen naar mogelijke slachtoffers. Ze scheurt het kind uit de zwangere buik, rooft de pasgeborene, grist de zuigeling van moeders borst. Maar hoeveel kindervlees ze ook verzwelgt, haar grote honger raakt nooit gestild (p. 27).

Trauma en transformatie

Kuntilanak is niet de enige gruwelijke demon die moordt vanwege een eigen trauma dat ze maar niet te boven komt. Het grote gat in haar lichaam, dat achter haar smerige haren verstopt zit, is het gat dat het verlies van haar eigen kind naliet. Volksverhalen zetten wel vaker sterke beelden en beklijvende metaforen in.

In nogal wat verhalen wordt het vrouwelijke lichaam niet alleen als onbegrijpelijk vreemd opgevoerd, maar ook als monsterlijk, dierlijk, verslindend, bloedzuigend, castrerend en bedrieglijk, want in staat tot transformatie. Liefvallige jonge meisjes blijken moordzuchtige heksen, serpentes of vraatzuchtige draken.

Vaak ligt het onmenselijke en monsterlijke in het onbekende, het niet-vertrouwde, dat tegelijk eigen is, maar dan verborgen. Er is de onkenbaarheid van het zelf, van de eigen ondoordringbare duistere kern. En er is de onkenbaarheid van de ander, zelfs de nabije verwanten. In bloedige verhalen moeten kinderen hun ouders vrezen, staan bloedverwanten, aanverwanten of stief-familie elkaar naar het leven. En er is de onkenbaarheid van de partner. Beangstigende intimiteit of met lust bezwangerde huiver staan centraal in de verhalen waarin de bruid of de bruidegom een monster in vermomming blijkt.

In het Indiase verhaal 'Van de bruid die haar zus opat' (p. 30) wordt een jager verliefd op een mysterieus meisje. Ze komt uit het wilde woud, maar zet hem wel gekookt voedsel voor, een teken van menselijkheid. Uiteindelijk blijkt de prachtige bruid een kannibale die haar zus opvreet. Hoe de bruid ook aandringt, de jager blijft het mensenvlees weigeren. Als hij daarvan zou eten, zou hij geen mens meer zijn.

In het Armeense volksverhaal 'Een serpent als dochter' (p. 21) is het monster een klein meisje. De langverwachte dochter, die letterlijk een serpent is, vreet eerst haar moeders borsten op, en dan haar hele moeder.

Vrouwelijke helden

Volksverhalen prikkelen ook om creatieve ontsnappingsmogelijkheden te bedenken. In deze bundel duiken heel wat weerbare vrouwelijke helden op die de zwakke plekken van de monsterlijke vijand doorzien en gebruiken. De wilde vrouw van het woud wordt uiteindelijk verslagen door een meisje dat een dappere en slimme list bedenkt. Als ze doorkrijgt hoe graag de wilde vrouw de oorbellen wil dragen die bij het groeiriteel horen, doorboort ze haar oren met zulke dikke takken dat de wilde vrouw, aan de grond vastgespijkerd, leegbloedt (p. 50).

In het Slowaakse verhaal 'De dochter van de weerwolf' (p. 188) moet de jongste dochter het opnemen tegen haar vader, die een weerwolf is en haar zussen heeft vermoord. Net als de jonkvrouw in de eeuwenoude ballade van Heer Halewijn is ze zo gewiekt om de man zijn eigen valstrik te laten spannen met zijn verbeelding en lust. Bij de grafkuil die haar vader voor haar groef, vraagt ze hem zich om te draaien zodat ze haar kleren kan uittrekken. Ze ontsnapt, achtervolgd door de vader-weerwolf, die haar kledingstukken, die ze een voor een uittrekt en weggooit, verslindt.

In het Friese volksverhaal 'De sterkste zal met mij trouwen!' (p. 98) laat een jonge vrouw die met de duivel, vermomd als knappe man, trouwde, hem krijsen van de pijn als ze onverwachts zijn klokkenspel vastgrijpt en een halve slag omdraait.

Een aantal vertelsters drukken expliciet de wens uit om vooral de verhalen over dappere vrouwelijke heldinnen door de generaties te laten reizen. Djamila Karibekova en haar moeder Zhuldyz Tlesbayeva, afkomstig uit Kazachstan, willen de vertelling over de eigenwijze, sterke jonge vrouw Dudar (p. 175) graag delen met de jonge generatie. Als baby in moeders buik vraagt Dudar al om haar vader te spreken. Ze wil pas geboren worden als hij haar belooft dat ze zelf haar leven mag bepalen. Later moet ze het opnemen tegen een echtgenoot en schoonmoeder die weerwolven

zijn. Djamilia en Zhuldyz lichten toe: 'De omstandigheden in Kazachstan hebben ervoor gezorgd dat de volksverhalen over vrouwen minder of geen aandacht kregen of verloren gingen. Met dit boek krijgt ons verhaal een nieuw publiek. Dit is voor onze kinderen, en vooral voor onze dochters.'

Mengeling van horror en humor

In al hun gruwel zijn sommige monsters tegelijk ook lachwekkend en potsierlijk, zoals de ghoul in het Marokkaanse verhaal 'Aisha en de ghoul' (p. 63). Aisha wordt gevangengenomen door een afzichtelijke ghoul, een monsterlijke kannibaal die vaak voorkomt in de Arabische volksverhalen. Hij dreigt om haar op te vreten, maar tegelijk hunkert hij op een kinderlijke manier naar complimentjes. Keer op keer vraagt de ghoul aan Aisha:

'Aisha, Aisha, dochter van Mir, vertel eens, hoe vind jij je heer?'

Aisha staaarde naar het stinkende ezelsvel waar de bedorven vleesresten nog aan hingen en naar de tulband van rottende ezeldarmen. Ze moest moeite doen om niet te kokhalzen. Maar de ghoul keek haar verwachtingsvol aan.

En Aisha antwoordde: 'Mijn heer ziet er werkelijk prachtig uit! Hij slaapt in een kostelijk bed van donsveren. Hij is gehuld in dure gewaden. Op zijn hoofd draagt hij een tulband van zijde. Zoet zijn de geuren die hij verspreidt. En verfijnd is de soep die hij bereidt.'

De mengeling van horror en humor keert ook terug in de Marokkaanse verhalen over Tamza en Amziw, een oud ghoulkoppel (p. 89). Tamza, een stinkende oude vrouw, kan zich omtoveren in een frisse jongedame die mannen verleidt om ze te verslinden.

Haar partner Amziw, al even smerig en lelijk, rooft de kindjes uit hun bedjes om ze te verorberen. Dag en nacht maakt het vervaarlijke koppel ruzie, als kleine kinderen.

Jonge stemmen

Een groot aantal volksverhalen in dit boek werd me tijdens interviews verteld. Met plezier heb ik ook de verhalen opgenomen van enkele jonge mensen die secundair onderwijs volgden in een OKAN-klas (Onthaalklas voor kinderen van anderstalige nieuwkomers). Ze deden mee aan een boeiend project in Sint-Niklaas, waarbij OKAN-leerlingen een verhaal uit hun land meebrachten en verwerkten tot prentenboeken en *kamishibai*-verteltheater (p. 302).

Enkhtuya Enkhtamir groeide op in de buurt van Ulaanbaatar in Mongolië. Ze hoorde haar moeder het verhaal ‘Hoe de duivels een kind wilden roven’ (p. 111) vertellen toen ze nog jong was. Hierin overtroeft een jonge moeder, met de hulp van een vrouwelijke godin, de twee duivels die haar kind willen roven. Het verhaal is nog altijd populair in Mongolië, waar moeders met roet of houtskool een zwarte lijn op het voorhoofd van hun kinderen tekenen, als ze hen ’s nachts mee naar buiten nemen, om hen te beschermen tegen de duivel.

Mamoudou Diallo, afkomstig uit Mauritanië, hoorde het verhaal ‘Met de duivel getrouwd!’ (p. 102) van zijn grootmoeder. Hierin zoekt een vrouwelijke duivel wraak voor de moord op haar dochter.

Zohra Walizada, afkomstig uit Afghanistan, bezorgde me ‘Waar is mijn mooie bruid naartoe?’ (p. 225), waarin een heks de lieve mooie bruid van een prins vervangt door haar eigen valse lelijke dochter.

Daarnaast heb ik ook volksverhalen opgenomen uit verzamel-

werken van andere antropologen en specialisten. De geschreven bronnen, vaak uit de negentiende of het begin van de twintigste eeuw, vormden ook een interessante basis om mijn informanten verder te bevragen.

Met mijn navertellingen probeer ik het origineel trouw te volgen. De verhalen zijn herschreven in een vlot leesbare en naverelbare stijl, die hopelijk een intergenerationeel publiek kan boeien, maar ik heb geen enkele poging ondernomen om heftige agressieve of erotische passages af te zwakken. De angsten van volwassen opvoeders hebben ertoe geleid dat veel volksverhalen werden versuikerd, ontdaan van beklemmende passages, maar juist de ongecensureerde verhalen bieden een initiatie in de dramatische dimensies van het bestaan, ook de intense angsten die elke mens onvermijdelijk ervaart.

Een jonge mannelijke stem brengt de volkssprookjes in deze bundel visueel tot leven. Leraar beeldende kunsten Jonas Thys, die ook *Beest in bed*, *Vuil vel* en *Wreed schoon* illustreerde, maakte 26 prenten voor dit boek. Hij stelt: 'Monsters uit verschillende culturen vormen een aparte maar plezante uitdaging, zoals de ghoul uit de Arabische volksverhalen, die me deed denken aan de pekduivels waarover mijn grootvader vertelde. Het is niet slecht als we jonge mensen in verhalen zelf dingen laten ontdekken, ook lastige thema's en gevoelens. Kinderen en jongeren voelen onbewust aan hoeveel ze op een bepaald moment aankunnen. Maar dan beslissen ze zelf en wordt het niet voor hen beslist door een ouder die het boek dichtslaat omdat hij het te gortig vindt worden.'

Inspirerende nachtmerries

Naast herkenbare ingrediënten brengen deze volksverhalen ook heel wat bizarre, verbazingwekkende elementen aan. Wat verbazing wekt heeft grote slagkracht omdat het vanzelfsprekende

doorbroken wordt en we in dat gevoel van bevreemding ook met onszelf geconfronteerd worden en in de spiegel moeten kijken. Hoe bevreemdend de landschappen ook zijn waarin woeste kانبibalen, duivels, djinns, kwelgeesten, weerwolven, vampiers, heksen en andere monsters ronddwalen, hoe weerzinwekkend hun daden ook zijn, hoe bizar hun lichamen er ook uitzien, ze zijn diepmenselijk, ze zitten in ons.

Niet elk detail wordt ingevuld, de verbeelding van luisteraar en lezer krijgt de ruimte om de horror persoonlijk in te kleuren. Vaak doen de verhalen denken aan de worstcasescenario's uit onze nachtmerries. Net als dromen doen ze iets met het onzegbare en werken ze ook zonder dat we ze intellectueel begrijpen. Ze volgen niet de logica van het bewuste denken en spreken, maar een eigen, creatieve, intuïtieve wijze van verbinden die lezers en luisteraars uitdaagt om te decoderen.

Waar de mens is, daar is angst. En daar wordt angst bespeeld. Met name de angst voor het onbekende, voor de ander.

Misschien kan deze bonte stoet verhalen over schrikbarende schoften, duistere driften, pijnlijke nachtmerries en diepe wanhoop, én over menselijke veerkracht en de moed om keuzes te maken en weerstand te bieden, ons niet alleen betoveren, maar ook inspireren en generaties en cultuurgroepen verbinden.

Marita de Sterck,
november 2019

Kannibalen

Een serpent als dochter (Armenië)

In een klein dorp in Armenië leefde eens een moeder die drie zonen had, maar geen dochter.

Haar jongens groeiden voorspoedig op. Toen ze volwassen waren, vertrokken ze naar het buitenland om daar de kost te verdienen.

Elk jaar keerden ze terug naar huis om hun moeder te bezoeken, maar het waren altijd korte bezoeken. En daarna vertrokken ze weer.

De moeder was erg ongelukkig en eenzaam. Ze jammerde: 'Waarom heb ik toch geen dochter? Een dochter zou bij me blijven en voor me zorgen.'

Toen richtte ze haar klacht tot God: 'Waarom heb je me alleen jongens gegeven en geen meisje? Geef me nog een dochter.'

De moeder sprak op eisende toon, zonder de gepaste eer te betonen en zonder een woord van dank voor wat ze wel had gekregen.

God hoorde de smeekbede van de vrouw. Hij schonk haar een dochter, maar het kind dat uit haar schoot kwam was geen menselijk wezen, maar een slang.

Toen het dochtertje één jaar oud was, scheurde ze de linkerborst van haar moeders lichaam af en at die op.

Haar moeder zei: 'Eet maar, mijn kleine meisje, mijn rechterborst mag je ook hebben.'

Toen het dochtertje drie jaar werd, scheurde ze de rechterborst van haar moeders lichaam af en at ook die op.

En toen ze tien jaar werd en haar broers ver weg in het buitenland waren, vloog ze haar moeder naar de keel. De dochter verslond haar eigen moeder met huid en haar, van top tot teen. Alleen de botten bleven over.

Toen de twee broers de volgende keer hun moeder kwamen bezoeken, zagen ze dat hun zuster hun moeder helemaal had opgevretten. Ze durfden niet naar binnen te gaan in hun moeders huis. Ze vluchtten meteen naar het buitenland, zo ver als ze konden. En ze besloten om nooit meer terug te keren.

Weer een jaar ging voorbij. De oudste broer sprak in zichzelf: 'Ik ga toch eens kijken wat er van onze zuster geworden is.'

De oudste broer kwam aan bij het huis waarin hij was opgegroeid, en ging naar binnen.

Zijn zus ontving hem hartelijk. Ze omhelsde haar oudste broer, nodigde hem uit om plaats te nemen en bood hem een maaltijd aan. 'Ik ga water halen, eet jij alvast.'

Toen de oudste broer alleen in het huis was, werd hij bang. Hij dacht na: wat zal ik doen? Waar kan ik naartoe? Wat als mijn zuster mij ook zal opeten zodra ze terugkomt?

Hij bad: 'Heer, welk onheil hebt u over mij gebracht? Red mij van elk gevaar.' Toen kreeg de oudste broer een idee. Hij stond op, pakte een oude broek van hem die nog in het huis lag, vulde die met as en hing de broek aan een haak in het plafond. Daarna verliet hij haastig het huis.

De zuster kwam terug met het water. Ze zette de kruik neer en zag dat haar oudste broer er niet meer was.

Toen keek ze naar boven: 'Daar hangt mijn oudste broer, aan het plafond.'

Ze sprong zo hoog ze kon om de broek te grijpen. Toen ze de broek te pakken kreeg en haar tanden erin zette, viel de as eruit en die vulde haar ogen.

Verblind viel ze op de grond.

Een tijd later kwam de oudste broer terug. Hij zag dat zijn zuster op de grond lag, verblind door de as. Hij was nog altijd doodsbang van haar.

Nu had die oudste broer drie honden. Als ze geroepen werden, gehoorzaamden ze hun baas meteen, waar ze ook waren. Zelfs als ze ver weg waren en drie dagen moesten lopen, gingen ze toch snel naar hun baas toe.

De oudste broer riep zijn drie honden met krachtige stem: ‘Hassan, Géal en Pasan, als jullie niet komen, wordt jullie meester door zijn zuster verslonden, als was hij een taart!’

Zo gauw de oudste broer deze woorden had uitgesproken, kwamen zijn drie honden als de bliksem naar hem toe gerend.

De oudste broer beval zijn honden: ‘Hassan, Géal en Pasan, val mijn zuster aan! Scheur haar in stukken! En vreet elk stuk, elk morzeltje van die serpentendochter op!’

Dat deden de drie honden. En op die manier werd het dorp bevrijd van de serpentendochter die haar eigen moeder had opgevreten. En de dorpingen leefden verder in vrede.

De Grote Kannibaal van het Eind van de Wereld (Canada)

Lang geleden leefde er eens een dorpshef dat Nanwakwe heette. Hij had vier flinke zonen, die graag op jacht gingen.

Op een dag maakten de vier broers zich klaar om naar de bergen te trekken. Daar wilden ze op berggeiten jagen.

Toen ze afscheid namen van hun vader, waarschuwde die hen: ‘Zonen, kijk onderweg goed uit voor de reusachtige grizzlybeer en nog meer voor de Grote Kannibaal van het Eind van de Wereld! Hij heeft al vele mensen uit ons dorp en de andere dorpen opgevreten. Zijn woning kunnen jullie makkelijk herken-

nen: er komt bloedrode rook uit de schouw, omdat hij mensenvlees eet.'

De vier broers beloofden hun vader: 'We zullen erg voorzichtig zijn.'

En ze trokken naar de bergen. Ze verschalkten vele grote berggeiten. Toen ze de reusachtige grizzlybeer op hun pad troffen, slaagden ze erin om het monster na een bloedstollend gevecht te doden.

De vier broers reisden verder tot ze bij een huis kwamen waar rode rook uit de schoorsteen dampte.

'Dat is het huis van de Grote Kannibaal van het Eind van de Wereld, waarover onze vader ons vertelde,' fluisterden ze.

Voorzichtig slopen de broers het huis in. Binnen troffen ze een reusachtige vrouw aan. De vrouw was in de aarde geworteld en ze ondersteunde het huis als een paal.

'Jullie zijn in groot gevaar,' sprak ze tot de broers. 'Straks komt de Grote Kannibaal van het Eind van de Wereld thuis. Hij heeft vele monden en zal jullie alle vier met huid en haar opvreten!'

'Is er dan geen manier om die kannibaal te verslaan?' vroegen de broers.

'Ik wil jullie helpen om een val op te zetten,' zei de vrouw. 'Graaf een grote kuil in dit huis. Die moeten jullie vullen met hete kolen en met planken bedekken. Daarna moeten jullie je verstoppen onder deze stapel dekens.'

De broers deden wat de vrouw hun had opgedragen.

Toen hoorden ze een vreselijk kabaal. Daar donderde de Grote Kannibaal van het Eind van de Wereld zijn huis binnen.

'Hap!' klonk het uit elk van zijn monden. 'Hap!' Hij stooft zijn geheime kamer in en sloot de deur.

Een tijd later kwam hij weer tevoorschijn met zijn helpers: Reusachtige Raaf, die mensenvlees aan flarden scheurde, en Gigantische Kraanvogel, die mensenschedels kraakte om de her-

senen eruit te zuigen. Samen dansten ze hun schrikwekkende kannibalendans. Verstopt onder de dekens keken de broers ademloos toe.

Daarna danste de Grote Kannibaal van het Eind van de Wereld met zijn vrouwelijke helpsters een bloedstollende dans.

Toen hij in de buurt van de put kwam, trokken de broers van onder hun dekens een paar planken weg.

Met luid geraas tuimelde de Grote Kannibaal van het Eind van de Wereld in de put, en hij viel recht op de gloeiende kolen.

Zijn vlees siste. Een afgrijselijke stank vulde het huis. Zijn vrouwelijke helpers tuimelden ook in de put. Ze brandden zo lang op de gloeiend hete kolen dat er niets van hen overbleef. Reusachtige Raaf en Gigantische Kraanvogel waren niet in de put gevallen. Ze waren ter plekke flauwgevallen en bewogen niet meer.

De vier broers keerden terug naar huis. Ze namen de maskers, de fluiten, de andere rituele voorwerpen en de totempaal van de Grote Kannibaal van het Eind van de Wereld mee.

Thuis vertelden ze alles aan hun vader Nanwakwe en aan de andere dorpingen.

Samen met hun vader keerden de vier broers terug naar het huis van de Grote Kannibaal van het Eind van de Wereld.

Daar bleken Reusachtige Raaf en Gigantische Kraanvogel verdwenen te zijn.

De vrouw die in de grond geworteld was, sprak: 'Ik zal jullie een bijzondere ceremonie leren, het Hamatsarituëel. Alle dansen en liederen van de Grote Kannibaal van het Eind van de Wereld en zijn helpers zal ik jullie leren.'

Toen ze uitgesproken was, keek ze Nanwakwe aan: 'Herken je me niet? Ik ben de dochter die je ooit verloren hebt!'

Nanwakwe omhelsde zijn verloren dochter. Hij wilde haar red- den en meenemen naar zijn huis, maar hij was bang dat hij haar zou doden als hij te diep in haar wortels zou hakken om haar los te maken.

Nanwakwes dochter sprak: ‘Laat me maar. Gaan jullie terug naar huis en dans daar de Hamatsadans zoals ik jullie heb geleerd.’

Dat deden ze, en met de dans toonden de vier broers en hun vader dat ze de Grote Kannibaal van het Eind van de Wereld over- wonnen hadden.

En op die manier is het Hamatsaritueel in de wereld gekomen.

Als Kuntilanak huilt (Indonesië)

Lang geleden leefde er op het eiland Kalimantan eens een jonge vrouw die wanhopig naar een kind verlangde.

Ze was dan ook in de wolven toen ze voelde dat ze zwanger was.

Met beide handen streelde ze haar buik die almaar boller werd. De liefste liedjes zong ze voor haar kindje, dat zachtjes meedanst op het ritme.

Ze keek er enorm naar uit om de kleine bewoner van haar buik binnenkort ook in het echt te kunnen zien en koesteren.

Op een dag was de zwangere vrouw helemaal alleen hout aan het sprokkelen in het bos. Ze was bijna klaar toen de eerste weeën doorbraken. Het ging meteen veel te snel en veel te hard. Met beide handen greep de barende vrouw een boom vast. Ze had de kracht niet meer om terug naar het dorp te lopen. Ze stond er moe- derziel alleen voor. Ze hurkte neer in het bos en begon te persen.

Maar hoe hard de vrouw ook zwoegde, hoe hard het kindje ook mee ploeterde, het mocht niet baten. Het liep niet goed. Op het moment dat het levenloze kindje uit haar schoot gleed, sloot ook de vrouw voorgoed haar ogen.

Toen vloog de demon Kuntilanak naar de dode vrouw. De demon kroop in haar slappe lichaam en nam het over. Lang en vlijmscherp werden haar nagels, bloedrood kleurden haar ogen, wild piekten haar vuile haren om haar hoofd, bleker dan melk werd haar gelaat. De smerige witte kleren die Kuntilanak droeg, waren met bloed bevlekt. Maar het schrikwekkendst was het gat dat in Kuntilanaks rug zat, een gat zo groot als een kind. Ze probeerde dat gat onder haar lange, kleverige haren te verstopten.

Kuntilanak kon vliegen en razendsnel van plaats veranderen. Ze dwaalde graag rond in de ruïnes van huizen en tempels, in

gebouwen die nog niet af waren. Het liefst zat ze boven in de hoge bomen die bij de oevers van meren en rivieren groeiden.

Woest en wraakzuchtig en hongerig was Kuntilanak. Dag en nacht had deze demon honger, niet naar fruit, groenten, vis of vlees. Nee, ze had een nooit te stillen honger naar kleine kindjes. Dag en nacht loerde Kuntilanak in het rond, hunkerend naar een zwangere vrouw, een barende vrouw, een moeder met een zuigeling aan de borst of een peuter in een draagdoek.

Zo gauw Kuntilanak een vrouw met een kind in de gaten kreeg, begon ze hartverscheurend te huilen. Haar gehuil klonk precies als het hoge geschrei van een boreling. En telkens als Kuntilanak hilde, lachte ze tegelijkertijd. Wie haar gehuil hoorde, versteende ter plaatse.

Vliemensvlug vloog Kuntilanak dan op haar slachtoffers af. Ze scheurde de kindjes uit de zwangere buiken, griste de pasgeborenen mee, trok de zuigelingen van de borst van hun moeder.

Maar hoeveel kindjes Kuntilanak ook buitmaakte, hoeveel kindervlees en kinderbloed ze ook verzwolg, haar razende honger raakte nooit gestild. Het grote gat in haar lichaam raakte nooit gevuld.

Daarom waarschuwen de mensen elk meisje, elke jonge vrouw: 'Als Kuntilanaks gehuil loeihard klinkt, is ze ver weg. Als haar geschrei gedempt klinkt, is ze nabij. Dan ruik je haar vreemde geur, de stank van de waruboom, maar dan is het te laat.'

Zwangere vrouwen, barende vrouwen en vrouwen met zuigelingen aan de borst wordt verteld: 'Kuntilanak is voor niets of niemand bang, maar ze is als de dood voor messen, scharen en spijkers. Er is één manier om Kuntilanak uit te schakelen, en dat is een spijker in haar nek slaan.'

En zo komt het dat vele vrouwen altijd minstens één spijker bij zich hebben.

Van de bruid die haar zus opat (India)

In het noordoosten van India leefde eens een man die erg van jagen hield.

Hij bouwde een jachthut in het woud. Daar kon hij zijn jachtbuit opbergen en versnijden en stukken vlees offeren aan de geesten.

Rond zijn jachthut maakte hij strikken en klemmen en valkuilen om wild te vangen, zowel in de bomen als op de grond. Om de andere dag ging hij naar zijn jachthut om te kijken of hij iets had gevangen.

Op een avond liep de jager naar zijn jachthut. Tot zijn verbazing vond hij daar bij het vuur een maaltijd van gekookte rijst en gebraden vlees.

Gulzig at hij alles op. Hij vond het geweldig lekker en vroeg zich af: wie zou dit gekookt hebben?

Voortaan vond de jager elke avond bij zijn jachthut een maaltijd van gekookte rijst en gebraden vlees.

Toen vroeg de jager aan de zon-maangod Doini-Pollo: 'Wil je me laten zien wie dat eten voor mij heeft gekookt?'

Daarna ging de jager zitten en hij wachtte op antwoord.

Na een poosje zag hij een meisje met lange haren, gekleed in prachtig gekleurde stoffen en opgesmukt met blauwe kralen. Vanuit een boom die boven de jachthut uittorende gleed ze langs een touw naar beneden.

'Wie ben je?' vroeg de jager.

'Een meisje,' antwoordde ze.

'Heb jij dat eten voor me gekookt?' vroeg de jager.

Ze knikte: 'Jazeker.'

De jager nam het meisje in zijn armen. 'Dan wil ik graag met je trouwen en je mee naar mijn huis nemen. Is dat goed?'

Ze antwoordde: 'Ik wil ook met je trouwen. Daarom heb ik

voor jou gekookt. Maar ik kan nu niet met je meegaan. Kom over enkele dagen terug. Dan ga ik mee.'

De jager ging naar huis. Na enkele dagen keerde hij terug naar zijn jachthut.

Daar zag hij dat het meisje voor hem aan het koken was.

Deze keer ging ze wel met hem mee naar huis.

De jager vroeg: 'Zullen we morgen trouwen?'

'Morgen niet,' antwoordde het meisje. 'Mijn broers komen dan op bezoek. Ze brengen buffel- en varkensvlees en sieraden voor ons mee. We moeten een stevige voorraad rijstbier voor hen brouwen.'

De volgende dag brouwden de jager en zijn meisje samen rijstbier. Ze kookten flinke hoeveelheden rijst en braadden buffel- en varkensvlees.

Toen alles klaar was, daalden er wolken uit de hemel neer. Dikke donkere wolken vulden het huis en verduisterden alles.

Het meisje gooide het voedsel op de balken die het dak stutten, en haar broers kwamen het daar, in de schaduw, opeten.

Toen werd het langzaam lichter in het huis. Het meisje vroeg aan de jager: 'Ga buiten eens kijken of er daar iets te vinden is.'

Hij ging naar buiten en vond daar buffels die aan palen waren vastgebonden, en ook vette varkens die in hokken waren ondergebracht.

Op het droogrek bij de vuurplaats hingen blauwe en witte halssnoeren en kralen.

Sindsdien waren de jager en het meisje getrouwd en leefden ze samen.

Een tijd later zei het meisje: 'Mijn broers komen nog eens op bezoek om voor ons karweien op te knappen. We moeten weer een feestmaal voor hen klaarmaken.'

En opnieuw kookten ze buffelvlees met rijst en brouwden ze flink wat bier.

Toen alles klaar was, daalden er weer wolken uit de hemel en vulden dikke donkere wolken het huis, waar alles duister werd.

De broers kwamen en deze keer ontbosten ze een grote plek op de heuvel.

Ze aten hun feestmaal op en de lucht klaarde weer op. De jager was blij dat de bomen en struiken waren gekapt en dat hij zijn nieuwe veld meteen kon bewerken.

Nog een tijd later zei het meisje: 'Mijn broers hebben ons uitgenodigd om naar hen toe te komen.'

Ze brouwden bier en namen dat mee toen ze op bezoek gingen.

Het meisje gaf haar man een stuk gember. 'Als mijn broers gaan jagen en je mee vragen, dan moet je met ze meegaan. Maar pas op. Als je jezelf verwondt, moet je deze gember in je mond stoppen en je speeksel op de wond spuwen. Als mijn broers van je bloed zouden proeven, zouden ze dat zo lekker vinden dat ze je helemaal willen opeten. Maar ze houden niet van de smaak van gember.'

De jager en zijn vrouw gingen op weg naar het dorp van de broers, waar ze goed ontvangen werden. Ze aten en dronken tot ze niet meer konden.

Toen vroegen de broers aan de jager: 'Ga je met ons mee op jacht?'

En de jager ging met hen mee.

Toen er een kameleon over het pad rende, stampte de jager het dier dood.

De broers renden naar hem toe en riepen: 'Heb je het hert gezien dat we achtervolgden?'

De jager antwoordde: 'Een hert heb ik niet gezien, maar ik heb dit beest doodgetrapt!' En hij wees naar de kameleon.

'Dat was ons hert!' riepen de broers. Ze knielden neer bij het dode beest en sneden het in stukken.